

A SÁROSPATAKI FŐISKOLA ÉS AZ ENTWURF.

— Felolvasás a M. P. T.-ban 1914 nov. 21-én. I. közlemény. —

A sárospataki gimnáziumot, mint a sárospataki főiskola egyik alkotó elemét találta az ausztriai kormánynak az a rendelete, mely ezt az intézeti ágat az Entwurf szellemében s annak követelményei szerint való átalakulásra hívta fel. Csak természetes volt, hogy a sárospataki tanintézet, mint egész multjában s történeti fejlődésében egységes főiskola, a maga egészében együtt küzdött gimnáziumával, a körülmények szerint most az Entwurffal szemben, majd az Entwurf által megkívánt elvek, eszmék, tanügyi és iskolai követelmények megvalósításáért. Ennek a küzdelemnek ismertetése a tárgya értekezésemnek.

*

A sárospataki főiskola 1848—49. évi szabadságharcunkból — a harc mezejére nagy számban kivonult tanítványaival és tanárával — kivette a maga köteles részét.¹ A harc alatt és annak utána is, tanítványai számában igen elerőtlenedett s jövedelmében is meggyengült, mikor meg az elnyomatás szomorú időszakába elkövetkezett, a főiskolának még a diadalmas hatalom keze súlyát is meg kellett éreznie.

A szabadságharc elnémítása és az ostromállapot elrendelése után, mikor a reakció területileg is a maga céljai szerint elhelyezkedett, felosztván az országot öt (budapesti, pozsonyi, soproni, kassai és nagyvárad) kormányzósági kerületre, mikor a katonai diktatura polgári abszolutizmussá vált átalakulóban, *Thun Leó* vallás- és közoktatásügyi miniszter — *Haynau* tábornagynak, a császári hadsereg magyarországi parancsnokának álarca alatt — még a lelkiismereti szabadságot is üldözőbe vette. 1850 február 10-én jelent meg ugyanis *Haynau*nak az a rendelete, mellyel felfüggesztette a hazai protestáns egyháznak s ezzel együtt a gondozása és felügyelete alatt álló protestáns tanintézeteknek is autonómiáját. E rendelet kiadása nyíltan és bevallottan főleg azért történt, hogy a protestáns egyház abból a nehéz helyzetéből kiemeltessék, melybe «némely előljáróinak hivatalos hatalmukkal, pártecélokra való visszaélése és a népnek lázadásra csábítása által» jutott.² A kilenc kemény pontba foglalt rende-

¹ Az 1848—49. évi szabadságharc és a sárospataki főiskola. Prot. Szemle 1912.

² Főiskolai és egyházkerületi levéltár B. szekrény LXXI. fiók 32349. sz. okmány, *Haynau* rendelete.

let első sorban is felfüggesztette a helvéthitvallású protestánsoknál az egyházkerületi gondnokok működését s ezzel egyetemben a sárospataki főiskola gondnokainak hivatalát is, minthogy itt az egyházkerületi gondnokok egyuttal a főiskola kurátorai is voltak. Eltiltotta a rendelet, egyebek között, a gyűléseknek és a választási eljárásoknak minden nemét s éppen csak annyit engedett meg, hogy a szuperintendens, néhány bizalmi férfiú közreműködésével tartandó «tanácskozáson», irányíthassa az egyház kormányát s intézhesse az iskoláknak főleg adminisztratív ügyeit.

A kultuszminiszter Haynau e rendeletének kiadásával közvetlenül ugyan még nem avatkozott bele a sárospataki főiskola ügyeibe, noha erős akadályokat állított élete normális folyása elé. E rendelet visszavonása s a protestáns egyház és iskolák autonómiájának visszaállítása érdekében a tiszáninneri egyházkerület 1850 június 20. kezdődött tanácskozányából (15. sz. határozat) intézett feliratot a katonai parancsnoksághoz s egy év múlva az uralkodóhoz is (1851., 34. sz. hat.), anélkül azonban, hogy feliratait, egyelőre legalább, siker kísérte volna.

A kormány különben a felekezeti s közelebbről a protestáns iskolák ügyeibe való közelebbi beavatkozásra a következő alkalmat használta fel.

Az uralkodó még 1849 október 29. kelt elhatározásával mind az öt polgári igazgatási, illetőleg a későbbi öt katonai kerületi parancsnoksággal kapcsolatban egy-egy *iskolai* vagy *tanügyi hatóság* szervezését rendelte el, megfelelő számban kinevezett iskolai tanácsosokkal. A főiskola vezetőségét 1850 közepén értesítették arról, hogy a kassai kerületi katonai parancsnokság körében szervezett *iskolai hatóságot*, melynek hatáskörébe osztatott be a sárospataki főiskola ellenőrzése, kikből alakították meg: elnöke *Surceny Frigyes* császári főbiztos volt, fizetéses tanácsosainak pedig *Plath János* kassai jogtanárt és *Tomasek Pál* löcsei ev. lyceumi tanárt neveztek ki s elébbit a katolikus, utóbbit pedig a protestáns tanintézetek felügyeletével bízták meg. Ezenkívül e tanügyi hatóság létszámába neveztek ki még öt, fizetés nélküli iskolai tanácsost is. A megalakult tanügyi hatóság aztán kinevezésének bejelentésével felhívta a főiskola előljáróságát, hogy minden olyan tanügyi jelentést és előterjesztést, melyet addig a helytartótanácsához küldött, ezentúl közvetlenül hozzá terjeszsen fel.¹

A kassai tanügyi hatóság azzal kezdette meg a sárospataki főiskola tényleges ellenőrzését, hogy Tomasek Pál tanácsosa már

¹ U. o. B. LXXI. 32468. sz. a. Hivatalos jelentés.

1850 július havában, nyomban az iskolai vizsgálatok bevégződése után megjelent a főiskolában s alaposan megtekintvén ott mindent, látogatásának befejeztével értekezletre hivatta egybe a főiskola egész tanári karát. Az értekezleten előadást tartott az *Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich* tartalmáról, céljáról és jelentőségéről és azt a kérdést intézte a tanári karhoz, hogy akarja-e és lehetségesnek tartja-e, hogy a főiskola főgimnáziuma az Entwurf kívánalmai szerint átalakíttassék s ezzel a nyilvános jellegű tanintézetek sorába felvétessék. Mert ha az átalakításra a jóakaró hajlandóság egyébként megvolna s azt csak a tanintézet anyagi állapota akadályozná, Tomasek előre is felajánlotta közbenjárását arra, hogy a főiskola állami segélyben részesüljön.¹

A tanári kar, a főiskolának az egyházkerülethez való jogviszonyánál fogva, a tanácsos felhívására azt az egyedül helyes feleletet adta, hogy a sárospataki főiskola, a maga egészében s alkotó részeiben is, a tiszáninneri egyházkerület tulajdona lévén, ennek jog- és hatáskörébe tartozik a főiskolában a tanítás és tanulás módjának és rendszerének meghatározása s így ezt illeti meg az elhatározás joga is a sárospataki gimnáziumnak az Entwurf szellemében történő esetleges átalakítására.

Tomasek e nyilatkozatból kétségtelenül meggyőződhetett afelől, hogy a pataki gimnáziumnak az Entwurf szerint való átszervezése nemcsak a főiskola tanári karától függ s minthogy az Entwurf elfogadására, egyelőre legalább, a tanári karban nem mutatkozott nagyobb hajlandóság: a tanácsos — küldetésének sikere érdekében — Miskolczon magát az egyházkerület superintendensét: Apostol Pált is felkereste, kinek kezébe volt letéve ekkor, Haynau rendelete értelmében s, az ostromállapot tartama alatt az egyházkerület kormánya. Tomasek tisztelkedése, valamint a főiskolában tett látogatása a superintendens előtt egyelőre csak «históriai tudásul szolgált,² minthogy nézete szerint az Entwurfnak a pataki gimnáziumban való esetleges alkalmazása kérdésében be kell várni, míg az egyházkerület, mint a főiskola főhatósága a maga útján kerestetik meg. A superintendens egyébként felhívta a főiskola tanári karát, hogy az Entwurfot tanulmányozza át.³

1850 utolsó felében már a magyarországi katolikus középiskolákra nézve az Entwurf alkalmazásának ügye, jóformán az egész vonalon, befejezést nyert, amennyiben rendeletileg meg volt már

¹ U. o. B. LXXI. 32539. A rektor-professor hivatalos jelentése.

² U. o. B. LXXI. 32554. sz. o. Apostol leirata a rektorhoz.

³ Ugyanott B. LXXI. 32566., 32567., 32577. sz. o.

állapítva, hogy melyek közülök a nyilvános főgimnáziumok, melyek az algimnáziumok s némelyiket már be is záratták. Most már a protestáns s közelebről a református középiskolákra került a sor. És Apostol szuperintendensnek s a pataki tanári karnak nem sokáig kellett várniook a hivatalos megkeresésre. A vallás- és közoktatásügyi miniszter u. i. már ez év szeptember 7-én felhívja a főiskolát, hogy amennyiben a gimnáziumot továbbra is nyilvános tanintézetnek akarja tekintetni: már az 1850/1. iskolai év folyamán akként készítse elő, hogy benne az 1851/2. iskolai évben az Entwurf rendelkezései szerint való oktatás minden tekintetben életbe léptethető legyen, mert ettől tétetik majd függővé az intézet nyilvánossági jellege s az államérvényes bizonyítványok kiadásának a joga is.¹ Ugyane felhívásában kötelezte a miniszter a főiskolát arra is, hogy gimnáziumában a német nyelvet rendes tantárgyként taníttassa s emellett a szláv nyelv alapos tanításáról is gondoskodjék.

A tanári kar a miniszter felhívásának formájából s tartalmából most már kétségtelenül meggyőződött arról, hogy az osztrák kormány Magyarországon is az egész közoktatási rendszer uniformizálását tűzte ki céljául s a magyar középiskolákban is — úgy a tantárgyakra, mint azok anyagára és tanítási módjára nézve — ugyanegy normának a követését akarja keresztülvinni. Be kellett látnia ezt anynyival inkább, mert — nemsokára azután megérkezett a főiskolába a kormánynak az az, egyelőre ideiglenesnek nevezett, rendszabálya is, mely megengedte ugyan, hogy a protestáns felekezetek jogakadémiákat is tarthassanak fel, de csak olyanokat, amelyek szintén a közoktatási kormány feltételei szerint vannak szervezve.²

A kormány egyébiránt, mint azt az egykorú iratok tanusítják, nem akart *directe et immediate* beleavatkozni a protestáns középiskolák ügyeibe. Egyelőre egyszerűen csak nyilatkozattételre hívta fel azokat: akarják-e, hogy a jövőben nyilvános jellegű, az állami iskolákkal egyrangú s azok jogaival felruházott tanintézetek legyenek? És ha igen, akkor szervezkejenek az Entwurf kívánalmai szerint, mert máskülönben iskolai bizonyítványaiknak állami érvénye nem lesz. A kormány számítása és célja világos volt. Azokat a tanintézeteket u. i., amelyek államérvényes bizonyítványokat nem szolgáltathatnak ki, tanítványaik nyilván elhagyják s így rövid idő lefolyása alatt elnéptelenedvén, maguktól megszűnnek.

A főiskola tanári kara különben már az Entwurfra vonatkozó felhívás előtt is érezte a sárospataki gimnázium tanítási rendszeré-

¹ U. o. B. LXXI. 32666. sz. o. A v. és k. miniszter rendelete.

² U. o. B. LXXII. 32812. sz. o. A kassai főispán irata.

nek akkori hiányait s annak megjavítására még 1847-ben lépéseket is tett. Új tantervet készítettett, mely az Entwurftól főképpen csak a tanárok száma és a görög nyelv tanításának mértéke tekintetében különbözik.¹ Így aztán, mint a főiskola akkori rektora írja, a gimnáziumnak az Entwurf szerinti reorganizálása «inkább formális, mint materiális» lett volna. Az új tanterv életbeléptetését azonban a közbejött nagy események megakadályozták. A főiskola tanári karában és szuperintendensében ezek után az Entwurffal szemben megnyilvánult idegenkedést főleg a főiskola autonómiájának féltése ébresztette fel a kormánynak a főiskola ügyeibe való beavatkozása miatt, minek nyilvánvaló bizonyítékait abban is látták, hogy rendeleteit s leiratait, az egyházkerületi kormány megkerülésével, közvetlenül a főiskola helybeli igazgatóságához küldte. Növelte a bizalmatlanságot a kormány szándékával szemben az a rendelet is, melyben a közoktatásügyi miniszter a sárospataki gimnáziumot, ezt a szintiszta magyar ajkú tanintézetet *ismételten is* arra hívta fel, hogy a német nyelv mellett még a szláv nyelvet is kötelező tantárgyként taníttassa.²

A miniszter a főiskolának nem engedett valami hosszabb időt az Entwurf elfogadásán való töprengésre. A kassai iskolai hatóság utján ismételten is felhívta a főiskola igazgatóságát, nyilatkozzék arra nézve: «akarja-e, hogy a sárospataki gimnázium nyilvános tanintézetnek tartassék és ami ennek a feltétele: akarja-e ezt a tanintézetet az Entwurf szerint reorganizálni?»³ 1851 január 16-án kelt leiratában pedig figyelmébe ajánlván a főiskolának azt, hogy már a szomszédos kassai gimnázium is reorganizáltatott s a következő iskolai évben különben is mindazoknak a középiskoláknak a miniszteri tanterv szerint át kell alakulniok, amelyek a nyilvánossági jogra igényt tartanak, azzal a felhívással küldi meg mintának a kassai gimnázium átalakításáról szóló értekezleti jegyzőkönyvet, hogy azt a tanári kar, továbbá az előjáróság és a fenntartó hatóság olvassa át s március 15-éig határozatban állapítsa meg azt a módot, amely szerint a pataki gimnáziumot reorganizálni óhajtja s idevonatkozó tanácskozási jegyzőkönyvét küldje fel a miniszterhez.⁴

A főiskola rektora a felhívásra, ebből az alkalomból is, azt a természetes feleletet adta, hogy az Entwurf által kívánt reform megvalósítása a sárospataki gimnáziumban nem egyedül a főiskola helybeli igazgatóságától és annak tanári karától vagy a tiszáninneri egy-

¹ U. o. B. LXXI. és LXXII. 32539. és 32935. sz. o.

² U. o. B. LXXI. 32703. LXXII. 32935.

³ U. o. B. LXXI. 32935. sz. o. A rektor jelentése.

⁴ Ugyanott B. LXXI. 32712., 32713. sz. o.

házkerülettől, hanem az összes hazai protestánsok egyetemének, mint a protestáns tanintézetek tulajdonának törvényes módon és formában hozott határozatától függ. A tiszáninneni egyházkerület egyébként a pataki gimnázium reorganizációját készséggel fogja eszközölni, csak-hogy adassék neki idő és mód arra, hogy elsősorban is egyházkerületi közgyűlés legyen tartható.¹ A jogtanár-rektor eme nyilatkozatának annál nagyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk, mert később a református egyházkerületek általában erre az elvi álláspontra helyezkedtek az Entwurffal szemben folytatott küzdelmükben.

Időközben a főiskolai tanári kara elkészítette részletesen megindokolt véleményét az Entwurffra nézve,² egybeállította a főiskola vagyonkimutatását is, melyet a miniszter utóbbi leirata következtében készített el s amelynek eredménye szerint a főiskola anyagi állapota úgy a gimnázium reorganizációját, mint általában a főiskola tanügyi állapotának fellendítését minden vonalon lehetővé teszi. Széles körvonalakban megrajzolta a tanári kar egyuttal a főiskola jövődöbeli helyzetének rózsás képét is, amely szerint a főiskolában teljes gimnáziumon kívül három akadémiái fakultás ú. m. bölcsészeti, teológiai és jogi lenne.³

Tanügytörténeti szempontból is érdekes, hogy a sárospataki tanári kar — főleg az egyház és az iskola autonómiájára való tekintetből — az Entwurffal szemben minő ellenvetéseket támasztott.

Az Entwurf bevezető rendelkezései értelmében gimnáziumok szervezése, megnyitása, valamint a törvény által megkívánt feltételek hiányában azoknak megszüntetése is a miniszterium hatáskörébe tartozik; a tanári kar ítélete szerint az Entwurf ez intézkedése ellentétben áll az 1791. évi XXVI. t.-c.-kel, mely a protestáns egyháznak már biztosította ugyanezeket a jogokat. Sérelmes az Entwurf 11. §-a is, mely a felekezeti gimnáziumokban csak olyan képzettségű és képesítésű igazgatók és tanárok alkalmazását engedélyezi, akik mint ilyenek az állam gimnáziumában is működhetnének; az idézett törvénycikk ugyanis a protestánsoknak is kétségbevonhatatlan jogokat biztosít igazgatók és tanárok szabad választására is. Kifogást emelnek az 53. § ellen, mely az iskolai esztendő beosztását állapítja meg, továbbá az 54. § 7. pontja ellen is, mely úgy intézkedik, hogy csak miniszterileg approbált tankönyvek használhatók; az előbbi

¹ U. o. B. LXXII. 32783. sz. o. A rektor hivatalos jelentése.

² U. o. B. LXXII. 32993. sz. o. «A miniszteri tantervre vagy Entwurffra vonatkozó s a sárospataki főiskolában a tanrendszer átalakítását tárgyazó véleménye a tanári karnak.»

³ Ugyanott B. LXXII. 33069. A rektor iskolai évi beszámolója.

intézkedés a protestáns tanintézeteknek azzal a régi gyakorlatával, hogy magok részére önmaguk szabták meg a munkabeosztást, az utóbbi pedig a tanítási szabadsággal ellenkezett. Az 55. § a tanész: közgyűjteményekre való felügyeleti jogot kizárólag az igazgatóra ruházza; ez az intézkedés viszont az egyházkerület, mint iskolai főhatóság jogkörébe avatkozik bele. A 104. § 3. pontja, mely a tanárok végleges alkalmazását miniszteri megerősítéstől teszi függővé, szintén ellenkezik a fent idézett törvénycikk szellemével.

A tanári kar egyébiránt, az elvi kifogásainak hangsúlyozása mellett, az Entwurf alkalmazása ellen nem tesz erősebb kifogást a következő két feltétel alatt: 1. *ha annak tanrendjébe az osztrák történet és osztrák statisztika helyett a magyar történet tanítása vétezik fel és 2. ha nemzeti nyelvünk tanításának lehetősége a gimnázium mindenik osztályában biztosítottatik.*

Míg ezek történtek, az alatt a négy magyarországi ref. egyházkerület szuperintendensei, egymásközi levélváltás után, a kormánynak az egyházat és az iskolákat támadó hadjáratával szemben a sikert inkább biztosító egységes eljárásban: egyházkerületenként tanácskozmányok tartásában s azok kebeléből alakított küldöttségekkel az uralkodó elé járulásban állapotok meg. Az egyesült küldöttségek azt a megbízatást kapták, hogy a kerületek feliratait, az egyház és az iskola sérelmeinek orvoslása érdekében, nyujtsák át az uralkodónak.

A tiszáninneri egyházkerület a maga tanácskozmányát, Haynau idevonatkozó rendelete által megjelölt korlátok között, 1851 május hó 6-án tartotta meg Miskolczon. Itt a szuperintendensek közös megállapodása értelmében, egyakarattal elhatározták, hogy Haynau rendelete ellen s az egyház és iskola önkormányzati jogainak visszaállítása érdekében feliratot intéznek az uralkodóhoz, azt deputáció útján juttatják elébe s nyomban meg is választották a küldöttség tagjait. (34. sz. hat.) És mint aki jól végezte a dolgát, az egyházkerület bevégezte a maga tanácskozásait, anélkül azonban, hogy a főiskolai tanári karnak a gimnázium, továbbá a jogakadémia s általában az egész főiskola átszervezésére vonatkozó fontos előterjesztéseit, a szuperintendens kérő szava ellenére, még csak fel is olvastatta s az Entwurf el vagy el nem fogadása ügyében érdemi határozatot hozott volna. A tanácskozmány e feltűnő eljárásának magyarázata, a szuperintendens és az akkori főiskolai rektor-professzor egyező véleménye szerint, abban volt, hogy az egyházkerület gondolkozása szerint a főiskola gimnáziumainak a kormány által kiadott tanrendszer szerint való átalakítása — minthogy a protestáns tanintézetek protestáns közkinceset alkotnak — csak úgy történhetett volna meg,

ha ez az eljárás a hazai protestánsok önkormányzati jogaival összeegyeztethető lett volna. Ennek eldöntése pedig csak a magyarországi protestánsok egyetemes gyűlésen történhetett volna meg. minek megtartását Haynau rendelete eltiltotta.¹ Emellett aztán a tanári kar és a szuperintendens is abban a reménységben volt, hogy ha az egyház önrendelkezési jogát visszanyerheti, akkor ez a felügyelete és pártfogása alatt álló tanintézetekre is vonatkozik.

A másik három egyházkerület közül a dunamelléki és a dunántúli ref. egyházkerület lényegében a tiszáninnenivel teljesen egyező határozatot hozott. Mind a kettő feliratot intézett az uralkodóhoz az egyházi és iskolai sérelmek ügyében s küldöttségeket alakított a felirat átnyújtására.² A tiszántúli egyházkerület azonban az utolsó pillanatban elpártolt a közös egyetértéssel megállapított mozgalomtól s tanácskozmányában egyhangú határozattal mondta ki, hogy az egyházi és iskolai autonomia visszanyerésére egyedüli bizalmát Geringerben, Magyarország akkori teljhatalmú polgári biztosában s különösen ennek ama leiratában látja, melyben a főbiztos az egyházkerület szuperintendensének ígéretet tett, hogy az államhatalom és a protestáns egyház közt felmerült konfliktus elenyésztetésére közbenjár. A tiszántúli kerület nem csatlakozott azért további eljárásában a másik háromhoz, hanem várakozó álláspontra helyezkedett s Geringertől kérte a sérelmek orvoslásának előkészítését.³

A tiszántúli — legnagyobb és legnépesebb — egyházkerületnek s az ő hivatalban legidősebb szuperintendensének elszakadása a közös küzdelemtől annyival sajnálatosabb volt, mert ez a jelenség az egyház és az iskola sorsáért aggodók lelkében azt a fájó gondolatot ébresztette fel, hogy ez magának a jobb sorsra érdemes küzdelemnek a sikertelenségét fogja maga után vonni. És az aggodalmaskodók borús sejtése hamarosan valóra is vált. A harmadik hadtest parancsnoksága u. i. már június végén értesítette az érdekelt szuperintenseket, hogy a református egyházkerületek által megválasztott s hozzá bejelentett küldöttségeknek Bécsbe menetelét s felirataikkal az uralkodó elé járulását eltiltja, azzal az indokolással, hogy az egyházi sérelmek ügyében a 3. hadtest parancsnokságához s az iskolákra nézve külön a v. és k. miniszterhez kellett volna folyamodniok.⁴

A hadtestparancsnokság e döntése után az egyházkerületek ügye s az iskoláknak, köztük a pataki gimnáziumnak, sorsa is vissza-

¹ U. o. B. LXXII. 33069., 33100. sz. o.

² U. o. B. LXXII. 32945., 32946., 33050., 33051. sz. o.

³ Ugyanott B. LXXII. 33011., 33012. sz. o.

⁴ U. o. B. LXXII. 33166., 33167. sz. o. Értesítő e döntésről.

esett előbbi szomorú állapotába, hol is Apostol szavai szerint most már «az aggodalom nagyobb lehet, mint volt, iskolánk jövője miatt.»¹

Az a körülmény, hogy az egyházkerület utóbbi tanácskozmánya nem hozott érdemi határozatot a sárospataki gimnázium reorganizációjára, igen nehéz helyzetet teremtett a főiskolára, mert a tanügyi hatóság ismételten is sürgető felhívást intézett a főiskola igazgatóságához azért, hogy végre is nyilatkozzék a gimnázium átalakítására nézve.² Súlyosította a helyzetet az is, hogy a miniszter kiadta rendeletét «az érettségi vizsgálatoknak Magyarországon, Szerbiában és a temesi bánóságban az 1851-iki iskolai évben való megtartása iránt». Ennek értelmében azok a tanulók, akik már 1851. valamelyik középiskolát elvégezték s rendes hallgatókul valamelyik egyetemre vagy felsőbb szakiskolára óhajtanak beiratkozni, *államérvényes érettségi bizonyítványt* tartoznak szerezni.³

Ily nehéz helyzetben, mikor a főiskolát már nemcsak a miniszter és a tanügyi hatóság, hanem még a tanítató szülék és a tanítványok is nyugtalanították a gimnázium átalakításáért, — abból a méltán tekintetbe veendő érdekből, hogy a pataki gimnázium növendékei ne kényszeríttessenek más tanintézetben és idegen vizsgáló bizottságok előtt tenni érettségi vizsgálatot,⁴ — a szuperintendens szeptember 23. Miskolczra újból ehk. tanácskozmányt hívott egybe, melynek «kizárólagos feladata» a főiskola jogakadémiájának s főképpen és első sorban gimnáziumának átalakítási ügye volt. Itt a tanári kar szervezkedési tervének részletes letárgyalása után, határozatilag kimondták, hogy a pataki gimnáziumot minden tekintetben az Entwurf követelményei szerint reorganizálják s e határozatot, az átalakítási tervezetet mellékelve — de a terv keresztülvitelére megkiváncsított vagyoni állapot feltüntetése nélkül — azzal a kérelemmel terjesztették a miniszter elé, hogy a sárospataki gimnáziumot vegye fel a nyilvános jellegű tanintézetek sorába.⁵

ELLEND JÓZSEF.

¹ U. o. B. LXXII. 33100. sz. o.

² U. o. B. LXXII. 33977. sz. o. Az iskolai hatóság sürgető leirata.

³ Ugyanott B. LXII. 33005. A miniszter rendelete.

⁴ U. o. B. LXXII. 33153. sz. o. A rektor felirata a szuperintendenshez.

⁵ 1851. szept. 23. ehk. jzkv. 74. pontja, s a ltárban 33204. sz. o.